

Bildningsförvaltningen

Kallelse

2021-02-25

Sammanträdande organ

Bildningsnämnden

Tid

2021-03-09 klockan 13:00

Plats

Duveholmsgymnasiets aula

Sammanträdet är inte öppet för allmänheten

Nr	Ärende	Beteckning
1	Upprop	
2	Val av justerare	
3	Fastställande av dagordning	
4	Revidering bildningsnämndens delegationsordning 2019-2022	BIN/2018:107
5	Svar på ledamotsinitiativ angående resultat från skolorna	BIN/2020:73
6	Val av ny politikerrepresentant till områdesråd förskoleområde Väst	BIN/2019:2
7	Utredning-Att förbättra barns språkliga miljö genom stöd till föräldrar	BIN/2020:94
8	Delegationsbeslut	
9	Meddelanden	

Revidering bildningsnämndens delegationsordning 2019-2022

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden godkänner den reviderade delegationsordningen.

Sammanfattning av ärendet

Nuvarande delegationsordning reviderades senast 2020-06-16 enligt bildningsnämndens beslut §16. Bildningsförvaltningen föreslår nu några justeringar under följande rubriker:

- Åtgärder mot kränkande behandling
- Gymnasieskolan
- Skolhälsovård
- Övriga ärenden
- Ny rubrik: Delegation enligt GDPR

Åtgärder mot kränkande behandling

- Texten under rubriken "Kommentarer" ändras från systemet LISA till systemet STELLA"

Gymnasieskolan

- Fördelning av utbildning på mer än tre år, skollagen 16 kap. 15§ - delegation ändras från biträdande förvaltningschef till rektor med verksamhetschef som ersättare
- Dispens från kravet på godkänt betyg i engelska, skollagen 16 kap 32§, delegation ändras från biträdande förvaltningschef till antagningsutskottet

Skolhälsovård

- Rubriken ändras till "Elevhälsans medicinska insats"
- Endast skolläkare som ersättare för enhetschef, skolsköterska tas bort

Övriga ärenden

- Ärendetyp "Personuppgiftsbiträdesavtal" och "Anmälan av personuppgiftsincident till Datainspektionen" flyttas till nya rubriken "Delegation enligt GDPR"

Ny rubrik: Delegation enligt GDPR

Dataskyddsombudet Therese Jigsved, Sydarkivera, har tagit fram ett förslag på delegationsordning när det gäller dataskyddsfrågor. Biträdande förvaltningschefen och bildningsnämndens GDPR-samordnare har föreslagit delegater för de olika GDPR ärendena.

Ärendets handlingar

- Bildningsnämndens delegationsordning 2019-2022
- Förslag delegationsordning enligt GDPR

Agneta Svallin
Nämndsekreterare

Beslutet skickas till:

Delegationsordning enligt GDPR

Nr	Ärenden – GDPR	Lagrum	Delegat	Kommentar
1	Beslut att ta ut en avgift eller vägra att tillmötesgå begäran om begäranden är uppenbart ogrundade eller orimliga enligt art. 12.5 GDPR	Art 12.5 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare.	Förvaltningsbesvär och överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 7 kap 2 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ange besvärshänvisning.
2	Beslut om utlämnande av registerutdrag samt beslut att avvisa begäran om registerutdrag enligt art. 15 GDPR	Art 15 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare.	Förvaltningsbesvär och överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 7 kap 2 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ange besvärshänvisning.
3	Beslut om den registrerades rätt till rättelse enligt art. 16 GDPR	Art 16 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare.	Förvaltningsbesvär och överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 7 kap 2 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ange besvärshänvisning.

4	Beslut om den registrerades rätt till radering enligt art. 17 GDPR	Art 17 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare	Förvaltningsbesvär och överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 7 kap 2 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ange besvärshänvisning.
---	---	-------------	--	---

Nr	Ärenden – GDPR	Lagrum	Delegat	Kommentar
5	Beslut om den registrerades rätt till begränsning av behandling enligt art. 18 GDPR	Art 18 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare	Förvaltningsbesvär och överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 7 kap 2 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ange besvärshänvisning.
6	Beslut om underrättelse till tredje man om rättelse eller radering av personuppgifter eller begränsning av behandling enligt art. 19 GDPR	Art 19 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare	Förvaltningsbesvär och överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 7 kap 2 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ange besvärshänvisning.

7	<p>Beslut om den registrerades rätt till dataportabilitet enligt art. 20 GDPR</p> <p>(Registrerad ska ha rätt att få ut personuppgifter om sig själv som denne lämnat till PUA på strukturerat sätt och har rätt att överföra dessa uppgifter till en annan PUA utan att den förstnämnda PUA hindrar detta)</p>	Art 20 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare	Förvaltningsbesvär och överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 7 kap 2 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ange besvärshänvisning.
8	<p>Beslut med anledning av den registrerades rätt att göra invändningar enligt art. 21 GDPR</p>	Art 21 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare	Förvaltningsbesvär och överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt 7 kap 2 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ange besvärshänvisning.
Nr	Ärenden – GDPR	Lagrum	Delegat	Kommentar
9	<p>Ingå personuppgiftsbiträdesavtal inklusive instruktioner</p>	Art 28 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR-samordnare	Överklagandeförbud enligt 7 kap 5 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

10	Beslut att anmäla en personuppgiftsincident samt upprätta anmälan och dokumentation enligt art 33 GDPR	Art 33 GDPR	GDPR- samordnare	Anmälan ska göras till Datatillsynen senast 72 timmar efter att myndigheten fick kännedom om incidenten. Samråd med dataskyddsombud innan anmälan. Överklagandeförbud enligt 7 kap 5 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.
11	Fastställa konsekvensbedömning avseende dataskydd enligt art 35, 1-3 GDPR	Art 35 GDPR	GDPR- samordnare	Samråd med dataskyddsombud innan konsekvensbedömning fastställs. Överklagandeförbud enligt 7 kap 5 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.
12	Utse dataskyddsombud för nämnden enligt art 37 GDPR	Art 37 GDPR	Biträdande förvaltningschef efter förslag från GDPR- samordnare	Överklagandeförbud enligt 7 kap 5 § lag 2018:218 om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

Löpande verksamhet enligt GDPR – fördela ut arbetsuppgifterna

1	Fastställa ändamål med behandling av personuppgifter enligt art 5.b GDPR	Art 5 GDPR	GDPR-samordnare	Verkställighet - behöver ej anmälas till nämnd.
2	Fastställa laglig grund för behandling av personuppgifter enligt art 6 GDPR	Art 6 GDPR	GDPR-samordnare	Verkställighet - behöver ej anmälas till nämnd.
3	Fastställa att behandling av särskilda kategorier av personuppgifter (känsliga) är tillåten enligt något av de undantagen som finns i art 9 GDPR	Art 9 GDPR	GDPR-samordnare	Verkställighet - behöver ej anmälas till nämnd.
4	Beslut om att begära att ytterligare information tillhandahålls som är nödvändig för att bekräfta den registrerades identitet enligt art 12.6 GDPR	Art 12.6 GDPR	GDPR-samordnare	Verkställighet - behöver ej anmälas till nämnd.
5	Föra register över personuppgifts-behandlingar enligt art 30 GDPR	Art 30 GDPR	GDPR-samordnare	Verkställighet - behöver ej anmälas till nämnd

6	Informera den registrerade om en personuppgiftsincident enligt art 34 GDPR	Art 34 GDPR	GDPR-samordnare	Verkställighet - behöver ej anmälas till nämnd.
---	---	-------------	-----------------	---

Svar på ledamotsinitiativ angående resultat från skolorna

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsförvaltningen föreslår att ledamotsinitiativet ska anses besvarat.

Sammanfattning av ärendet

Vid bildningsnämndens sammanträde 2020-08-25, § 28, lämnade Inger Hult (L) ett ledamotsinitiativ om redovisning av resultat från skolor.

Bildningsnämnden beslutade då att överlämna ledamotsinitiativet till bildningsförvaltningen för beredning.

Förvaltningens bedömning

Från den 1 september 2020 stängde Skolverket ner sitt skolenhetsregister och statistik presenterades enbart på riksnivå. Skolverket genomförde denna förändring som en konsekvens av att Statistikmyndigheten SCB beslutat om en reviderad sekretesspolicy som innebar att uppgifter om fristående skolor omfattas av sekretess. Förändringen innebar bland annat att uppgifter om elevantal, betyg och andel behöriga lärare inte längre var tillgängliga på enhetsnivå. Det gällde både statistik för tidigare år och statistik som skulle komma att publiceras framöver.

Direkt efter att detta beslut fattades uppmärksammade Skolverket regeringen på att det krävdes ändringar i författningar för att de skulle kunna fortsätta publicera statistik per kommun eller enskild huvudman samt skolenhetsnivå.

Den 8 oktober beslutar Skolverket om att tidigare publicerad skolstatistik på kommun- och skolnivå ska återpubliceras. Även en tidigare version av skolenhetsregistret återpubliceras. Den 8 oktober tar också regeringen beslut om en ny förordning som träder kraft den 6 november 2020. Denna förordning gör det möjligt att fortsätta samla in uppgifter och behandla dem i skolenhetsregistret.

Den 28 oktober remitterades ett förslag till en tidsbegränsad lösning för att säkerställa tillgång till information på skolenhetsnivå under perioden 1 juli 2021–30 juni 2023.

Arbete pågår inom Regeringskansliet med att ta fram förslag på en långsiktig lösning som kan säkerställa tillgången till information på skolenhetsnivå. Den långsiktiga lösningen behöver utredas och beräknas kunna vara på plats den 1 juli 2023.

Dessa olika turer kommer inte påverka kommunens möjlighet att ta fram statistik via Skolverket. Statistik som lämnas in mellan 1/9-20 och 30/6-21 kommer att presenteras som vanligt på Skolverket, både i år och de kommande åren medan utredningen pågår.

Ärendets handlingar

- Ledamotsinitiativ från Liberalerna angående redovisning av resultat från skolor.

Johanna Siverskog
Controller

Val av ny politikerrepresentant till områdesråd förskoleområde Väst

Förvaltningens förslag till beslut

Förslag till ny politikerrepresentant meddelas på sammanträdet.

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige har, 2021-02-15 § 24, beslutat om entledigande av Sylvia Clason som ersättare i bildningsnämnden. Hon har även haft uppdraget som bildningsnämndens representant i förskoleområde Västs områdesråd.

Ärendets handlingar

- Kommunfullmäktiges protokollsutdrag 2021-02-15, § 24.

Carina Andersson
Nämndsekreterare

Beslutet skickas till:

Rektor

Utredning - Att förbättra barns språkliga miljö genom stöd till föräldrar

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden godkänner utredningen och skickar den vidare till Kommunstyrelsen.

Sammanfattning av ärendet

I Kommunplanen 2019–2022 under kapitel "En stark och trygg skola för bättre kunskaper" anges ett särskilt uppdrag till bildningsnämnden. Detta uppdrag syftar till att utreda möjlighet till förbättring av barns språkliga miljö. I uppdraget ingår att kartlägga de insatser som görs idag och vilka effekter som framkommer av dem. I utredningsuppdraget ingår även omvärldsbevakning samt förslag till framtida insatser.

Som framgår av läroplansutdragen i rapporten är utbildning och undervisningen förskolans respektive skolans ansvar, men pedagogerna ska också samverka med hemmen för att stödja barnens utveckling. Forskning visar att barns språkutveckling påverkas av den språkliga miljö de växer upp i och att föräldrarnas utbildningsnivå är en faktor som påverkar i vilken omfattning de språkstimulerar sina barn.

Huvudmannen ger i nuläget, genom Annika Mindedal i rollen som språkutvecklare och lektor, främst stöd till pedagoger i förskola och skola i syfte att stärka ett språkutvecklande förhållningssätt i den dagliga undervisningen i alla verksamheter och ämnen. På kommunens samtliga förskolor finns bibliotek och de ger också föräldrarna möjlighet att låna hem böcker på olika språk. Två bibliotekarier är anställda på deltid för att inspirera och stötta förskolepedagogerna. Även samtliga skolor har bibliotek, i enlighet med 2 kap. 36 § i Skollagen, med en bibliotekarie knuten till varje skola.

Data till utredningen har samlats in genom en enkät till pedagoger i Sörmland, främst Katrineholms kommun samt några andra kommuner i landet. Resultatet visar att pedagoger i Katrineholms kommun ger stöd till föräldrarna på olika sätt, men att gensvaret varierar. Positiva effekter av stödet framkommer, men de uppfattas till övervägande del små eller inga. Utredarens slutsats är att en *språksatsning* behövs i kommunen. Satsningen leds av språkutvecklaren (tillika utredaren) och bör innefatta relevant stöd till rektorerna och i förlängningen till pedagogerna på ett systematiskt sätt.

Ärendets handlingar

- Utredning – Att förbättra barns språkliga miljö genom stöd till föräldrar.

Annika Mindedal
Handläggare

Beslutet skickas till: Kommunstyrelsen.

Utredning

Att förbättra barns språkliga miljö genom stöd till föräldrar

Bildningsförvaltningen
Oktober 2020
Handläggare:
Annika Mindedal

Innehåll

1.Bakgrund	3
Utredningens disposition	3
2.Mål och syfte	4
Frågeställningar	4
3.Teoriförankring.....	5
Läroplan för förskolan, Lfö 18	5
Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2011 (reviderad 2019)	5
Några exempel från forskning om barns språkliga miljö	6
4.Metod	7
Datainsamling	7
Urval.....	7
Analys	8
5.Resultat Katrineholms kommun.....	9
Huvudfrågorna.....	9
Tabell 1. Hur stöttas föräldrarna att förbättra sina barns språkliga miljö?	9
Tabell 2. Inom vilka områden får föräldrarna stöd?	10
Tabell 3. Vilket gensvar ges från föräldrarna?	10
Tabell 4. Vilka effekter av stödet framkommer och hur visar de sig?	11
6.Resultatanalys och diskussion	13
Hur stöttas föräldrarna att förbättra sina barns språkliga miljö?	13
Inom vilka områden får föräldrarna stöd?.....	14
Vilket gensvar ges från föräldrarna?	14
Vilka effekter framkommer och hur visar de sig?	14
Slutsatser	15
7.Resultat omvärldsbevakning.....	16
Enkätsvaren från andra kommuner.....	16
Exempel från riket	17
8.Förslag på insatser.....	18
Referenslista	19
Bilaga Enkätfrågor utredningsuppdraget våren 2020.....	20

1. Bakgrund

I Kommunplanen 2019-2022 under kapitel "En stark och trygg skola för bättre kunskaper" anges ett särskilt uppdrag till bildningsnämnden. Detta uppdrag syftar till att utreda möjlighet till förbättring av barns språkliga miljö. I uppdraget ingår att kartlägga de insatser som görs idag och vilka effekter som framkommer av dem. I utredningsuppdraget ingår även omvärldsbevakning samt förslag till framtida insatser. Begreppet *föräldrar* används genomgående i rapporten, då den formuleringen används i kommunplanen, medan de benämns vårdnadshavare i läroplanerna. Begreppet *barn* syftar på barn i ålder 1 – 9 år (förskola – årskurs 3). Begreppet *pedagoger* inkluderar all personal som arbetar med elevernas språk- och kunskapsutveckling (exempelvis barnskötare, förskollärare, grundskollärare och bibliotekarier).

Som framgår av läroplansutdragen i kapitel 3 är utbildning och undervisningen förskolans respektive skolans ansvar, men pedagogerna ska också samverka med hemmen för att stödja barnens utveckling. Forskning visar, vilket framgår i kapitel 3, att barns språkutveckling påverkas av den språkliga miljö de växer upp i och att föräldrarnas utbildningsnivå är en faktor som påverkar i vilken omfattning de språkstimulerar sina barn.

Huvudmannen ger, genom Annika Mindedal i rollen som språkutvecklare och lektor, främst stöd till pedagoger i förskola och skola i syfte att stärka ett språkutvecklande förhållningssätt i den dagliga undervisningen i alla verksamheter och ämnen. Språkutvecklaren har även lett föräldramöten på förskolor tillsammans med bibliotekarier. Syftet har varit att belysa vikten av högläsning och samtal tillsammans med sina barn, samt visa exempel på hur föräldrarna konkret kan gå tillväga i hemmet. På kommunens samtliga förskolor finns bibliotek och de ger också föräldrarna möjlighet att låna hem böcker på olika språk. Två bibliotekarier är anställda på deltid för att inspirera och stötta förskolepedagogerna. Även samtliga skolor har bibliotek, i enlighet med 2 kap. 36 § i Skollagen, med en bibliotekarie knuten till varje skola.

Utredningens disposition

Utredningens inleds i kapitel 1 med en bakgrund till uppdraget och en kort beskrivning av problemområdet. Kapitel 2 redogör för utredningens mål, syfte och frågeställningar. I kapitel 3 presenteras den teoretiska förankring och tidigare forskning som utredningen bygger på, följt av utredningens metod i kapitel 4.

I kapitel 5 redogörs för resultatet av insamlat material från Katrineholms kommun, vilket följs av analys och diskussion av resultatet i kapitel 6 kopplat till tidigare forskning. Resultatet av omvärldsbevakningen presenteras i kapitel 7 och förslag på adekvata insatser i kapitel 8. Slutligen följer en referenslista och därefter en bilaga som presenterar den enkät som använts för att samla in data till utredningen.

2. Mål och syfte

Utredningen har som mål att kartlägga nuvarande insatser och identifiera adekvata framtida insatser vilka svarar på det särskilda uppdragets förväntningar gällande möjligheter att förbättra barns språkliga miljö genom stöd till föräldrar.

Syfte med denna utredning är att identifiera möjligheter för att *förbättra barns språkliga miljö genom stöd till föräldrar, exempelvis genom digitala hjälpmedel*. Syftet är i förlängningen att öka måluppfyllelsen i grundskolan genom att, via pedagogerna, öka medvetenhet och kunskap hos föräldrarna.

Frågeställningar

Utredningen ämnar besvara följande frågeställningar:

1. Vilka insatser görs idag för att stötta barns språkliga miljö kopplat till uppdraget i läroplanerna? Vilket gensvar ges från föräldrarna?
2. Vilka effekter framkommer av befintliga insatser?
3. Vilka insatser görs i några andra kommuner?
4. Vilka insatser bör göras i Katrineholms kommun framöver?

Svaren på fråga 1-2 besvaras och diskuteras i kapitel 5-6. Svaren på fråga 3 besvaras i kapitel 7, medan svaret på den sista frågan presenteras i kapitel 8 om förslag på framtida insatser.

3. Teoriförankring

I följande kapitel redogörs för utredningens teoretiska förankring. I utredningen används denna teori för att analysera och diskutera resultatet i kapitel 6.

Nedan följer några utdrag ur de båda läroplanernas (för- och grundskola) första del om värdegrund och uppdrag, samt några exempel från forskning om barns språkliga miljö.

Läroplan för förskolan, Lfö 18

Utbildningen ska ta sin utgångspunkt i läroplanen och det barnen visar intresse för samt i det kunnande och de erfarenheter som barnen tidigare har tillägnat sig. Den ska kontinuerligt utmana barnen vidare genom att inspirera till nya upptäckter och kunskaper. Förskolan ska särskilt uppmärksamma barn som av olika anledningar behöver mer ledning och stimulans eller särskilt stöd. Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans ska få detta utformat utifrån sina egna behov och förutsättningar. (Skolverket, 2018 s.6)

Förskolan ska samarbeta med hemmen för att ge barnen möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Förskolan ska tydliggöra för barnen och barnens vårdnadshavare vilka mål utbildningen har. Detta är en förutsättning för deras möjlighet till inflytande och förståelse för förskolans uppdrag. (Skolverket, 2018 s.8)

Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. (Skolverket, 2018 s.8)

Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. (Skolverket, 2018 s.9)

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 2011 (reviderad 2019)

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. [...] Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla. (Skolverket, 2019 s.6)

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsfulla individer och medborgare. [...] Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen. (Skolverket, 2019 s.7)

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga. (Skolverket, 2019 s.7)

Några exempel från forskning om barns språkliga miljö

Det råder stor enighet om att barns uppväxtvillkor och den språkliga miljö barnen vistas i är avgörande för språkutvecklingen (Bjar & Liberg, 2010; Hagtvet, 2004). Föräldrarnas utbildningsnivå är en påverkansfaktor där det visar sig att föräldrar med högre utbildning i större utsträckning språkstimulerar sina barn. Språkstimulans gynnar den verbala förmågan, vilket kan förebygga läs- och skrivsvårigheter då flertalet barn med läs- och skrivsvårigheter hade en språkförsening i förskoleåldern (Eneskär, 1984 i Svensson, 2009 s.140). Studier där föräldrar fick information om hur de skulle göra för att språkstimulera sina barn visar enligt Svensson (2009) att stödet gynnar barnens ordförråd, meningsbyggnad och språkliga medvetenhet. På längre sikt visade barnen att de i årskurs 3 lyckades bättre än genomsnittet gällande avkodning, läsförståelse, stavning och skriftligt berättande.

Enligt Hultgren och Johansson (2017) ingår det i förskolans roll att inspirera och motivera föräldrarna att stötta barnens språkutveckling. Att bygga broar mellan barnens olika världar är en fördel enligt Fast (2017) och hon menar att det är bra att använda sig av barnens intressen för att få igång samtal och aktiviteter av olika slag. Svensson (2009) hänvisar till flera studier som visar ett positivt samband mellan föräldraengagemang och hur väl barnen lyckades i skolan. "Ju mer det går att undvika att eleverna upplever hem och skola som två skilda världar, desto bättre för deras trivsel och skolprestationer." (Svensson, 2009 s. 134)

Olika sätt att tala hemma kan få betydelse för hur väl barnen lyckas ta till sig språket i skolan enligt Svensson (2009). Några barn är vana vid en *utvecklad språklig kod*, som till exempel kännetecknas av fullständiga meningar och korrekta grammatiska uttryck samt att man talar om abstrakta saker som det som hänt eller som kommer att hända. Andra barn är å andra sidan vana vid det som kallas *begränsad språklig kod*, som kännetecknas av mer ofullständiga satser som kräver stöd av det konkreta sammanhanget. Svensson menar att de barn som har mött en utvecklad språklig kod har ett försprång då det i skolan krävs ett mer abstrakt språk.

Anett Sundqvist (Sveriges television AB, 200219) är forskare vid Linköpings universitet och lyfter fram att man som förälder ska tänka på att det är svårare för barn att lära sig via digitala medier. Det beror på att barn har svårt att översätta det de ser på en skärm till verkligheten. Enligt hennes forskning tar det längre tid att lära sig ett ord via ett digitalt media än i verkligheten. Hon poängterar att det är interaktionen mellan barn och förälder, alltså turtagandet i samtal, som gör att språket utvecklas. Hur man samtalar, och vilka frågor man ställer påverkar också barnets språkutveckling enligt Hagtvet (2004). "Ja- och nej-frågor" ger begränsad stimulans, medan frågor som "hur" och "varför" ger utrymme för mer kreativitet, tänkande och språkstimulering. Frågor som "vad" och "vem" kan vara fördelaktiga när man mer vill fokusera fakta och kunskap.

Nedan presenteras tillvägagångssättet för datainsamling med syftet att utreda hur pedagoger inom förskola och skola i Katrineholms kommun, samt några andra kommuner, inspirerar och motiverar föräldrarna att stötta sina barns språkutveckling.

4. Metod

Undersökningen bygger på empiriskt underlag med syftet att beskriva nuläge och möjligheter till förbättring av barns språkliga miljöer genom stöd till föräldrar. I kapitlet redovisas metod för datainsamling, urval och analys.

Datainsamling

Metoden för att samla in empirin är både kvantitativ och kvalitativ och skedde i form av enkätundersökning samt omvärldbevakning. Metodvalet är lämpligt då utredningen syftar till att få en djupare förståelse för pedagogers uppfattningar kring barns språkliga miljöer och det stöd till föräldrar som ges inom området idag.

Enkäten är gjord i det webbaserade programmet esMaker. Fördelen med en enkätundersökning är att många respondenter kan nås på kort tid och att enkätsvaren går fortare att administrera och sammanställa än intervjuvar, vilka behöver transkriberas för att kunna analyseras. Nackdelen med en enkätundersökning är att frågorna ska tolkas av respondenten och inga följdfrågor kan ställas av intervjuaren. Frågorna i enkäter tenderar också att bli mer slutna jämfört med intervjuer, men å andra sidan får alla samma frågor och de kan besvaras när det passar respondenten (Bryman, 2015).

Samtyckeskravet och *konfidentialitetskravet* (Bryman, 2015) uppfylldes genom att deltagandet var frivilligt och inga personuppgifter samlades in. *Informationskravet* tillgodosågs genom att det framgick av utskickat mejl att enkäten skulle utgöra underlag för en utredning på uppdrag av utbildningsförvaltningens ledning samt politiker.

Urval

För att kunna ta fram en nulägesbeskrivning skickades en enkät (se bilagan), med tillhörande instruktion, ut via mejl i slutet av februari 2020 med slutdatum 17 mars 2020.

Enkäten skickades till språkbud för förskola – årskurs F-6, rektorer för förskola till årskurs 6, Familjecentralen, och Centrala Elevhälsan i Katrineholms kommun, bibliotekarierna i Katrineholm, Eskilstuna och region Sörmland, NCS (Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling) nätverk i Sörmland samt kursmentorer för förskola/F-3 vid Linköpings universitet. Samtliga mottagare ombads att själva besvara enkäten men också sprida vidare till berörda pedagoger. Denna metod valdes i syfte att samla in ett tillräckligt stort undersökningsunderlag för att möjliggöra slutssatsdragning.

Urvalet har riktats mot personer som arbetar med barns språkutveckling inom förskola och skola och som ingår i utredarens kontaktnät. Vilka som faktiskt besvarat enkäten och vilka som valt att inte göra det går inte att avgöra. Det har heller inte bedömts som nödvändigt då huvudsyftet är att få en inblick i vad som görs idag. Det antal svar som inkommit kan anses tillräckligt för utredningens syfte.

Yrkeskategorier som svarat på undersökningen:

- Barnskötare/barnskötarbiträde
- Förskollärare
- Fritidspedagog
- Lågstadie-/grundskollärare
- Speciallärare/specialpedagog
- Rektor

- Bibliotekarie/skolbibliotekarie
- Familjestödjare

Totalt erhöles 126 svar, av vilka 99 är från Katrineholms kommun och 27 från andra kommuner. Respondenterna arbetar med barn i följande åldrar (vara några arbetar med barn i flera åldrar):

- 1-3 år: Katrineholms kommun - 48 pedagoger (totalt 57 pedagoger)
- 4-6 år: Katrineholms kommun - 48 pedagoger (totalt 58 pedagoger)
- 7-9 år: Katrineholms kommun - 31 pedagoger (totalt 50 pedagoger)

Analys

Huvuddelen av svaren sammanställdes kvantitativt, då programmet esMaker presenterar enkätsvaren både med antal, procent samt staplar vilket visualiserar resultatet. De resultaten presenteras i tabellform i kapitel 5 tillsammans med en övergripande sammanfattning av fritextsvaren.

En fördjupad innehållsanalys utfördes kvalitativt med hjälp av *meningskoncentrering* för att på ett strukturerat sätt kunna bearbeta de resultat som framkom av fritextsvaren. Användandet av meningskoncentrering innebär att utredaren i ett första steg har bearbetat resultaten för att söka efter liknande meningsenheter i respondenternas svar. I ett andra skede har olika nyckelord som ofta förekommer i meningsenheterna identifierats. Slutligen har dessa nyckelord bildat olika mindre teman. Dessa teman presenteras och diskuteras i kapitel 6. Kvale och Brinkmann (2014, s. 245 - 246) menar att meningskoncentrering skapar möjlighet att undersöka om svaren är typiska för alla informanter eller om de bara är en personlig uppfattning hos en enskild individ.

5. Resultat Katrineholms kommun

I detta kapitel presenteras en sammanställning i tabellform av de fyra huvudfrågeområdena med samtliga svarsalternativ. Till fråga 1 och 2 gavs möjlighet att markera flera svarsalternativ, vilket också utnyttjades. Svaren från tabellen samt fritextsvaren sammanfattas övergripande efter varje tabell. En fördjupad analys av fritextsvaren presenteras och diskuteras i nästa kapitel.

Huvudfrågorna

1. Hur stöttas föräldrarna att förbättra sina barns språkliga miljö?
2. Inom vilka områden får föräldrarna stöd?
3. Vilket gensvar ges från föräldrarna?
4. Vilka effekter av stödet framkommer och hur visar de sig?

Tabell 1. Hur stöttas föräldrarna att förbättra sina barns språkliga miljö?

Svarsalternativ	Antal	%
Filmer	9	9,1
Föräldramöten	71	71,7
Muntlig information till enskilda föräldrar	72	72,7
Muntlig information till samtliga föräldrar	52	52,5
Skriftlig information till enskilda föräldrar	13	13,1
Skriftlig information till samtliga föräldrar	52	52,5
Workshops	3	3,0
Annat (ange vad):	22	22,2
Total	294	297

Svarsfrekvens 100 % (99/99).

Svaren på fråga 1 visar sammanfattningsvis att:

- stöd och inspiration mestadels ges vid föräldramöten och genom samtal med enskilda föräldrar (t.ex. vid utvecklingssamtal)
- näst vanligast är muntlig eller skriftlig information till samtliga föräldrar (t.ex. vid Öppet hus och på Lärknuten)
- filmer och workshops är sällsynta

Fritextsvaren visar att:

- läsprojekt där föräldrar involveras/inspireras och hemlån av böcker är exempel på vad som görs.

Tabell 2. Inom vilka områden får föräldrarna stöd?

Svarsalternativ	Antal	%
Barnen får förbereda läsning eller berättande hemma	22	22,2
Barnen får visa/berätta hemma om något i förskola/skola	25	25,3
Hemlån av böcker	75	75,8
Information om/exempel på att använda flera olika språk (däribland modersmålet)	38	38,4
Information om/exempel på förstahandserfarenheter och aktiviteter, t.ex. fysiska aktiviteter ute och inne, biblioteksbesök, hushållsarbete ...	22	22,2
Information om/exempel på gemensamma måltider	11	11,1
Information om/exempel på högläsning	72	72,7
Information om/exempel på muntligt berättande	38	38,4
Information om/exempel på samtal med barnen	56	56,6
Information om/exempel på skapande som att rita/måla, filma/fotografera, konstruera, sjunga, dansa, rimma och ramsa...	33	33,3
Information om/exempel på öppna frågor	14	14,1
Information om/exempel på digitala resurser, t.ex. program, appar... (vilka?) – se nedan	38	38,4
Annat (ange vad):	7	7,1
Total	451	455,6

Svarsfrekvens 100 % (99/99).

Svaren på fråga 2 visar sammanfattningsvis att:

- stödet till föräldrarna mest innebär hemlån av böcker och information om/exempel på högläsning
- näst vanligast är information om/exempel på samtal med barnen.

De digitala resurser som används är enligt frisvaren:

- [Polyglutt](#), [Bibblix](#), [Biblio](#), [Legimus](#), [Babblarna](#), [Bornholmsmodellen](#), [Inläsningstjänst](#), Lärknuten/PingPong
- Bilder/filmer på barnet och/eller aktiviteter.

Tabell 3. Vilket gensvar ges från föräldrarna?

Svarsalternativ	Antal	%
Inget	10	10,1
Litet	53	53,5
Ganska stort	34	34,3
Stort	2	2
Total	99	100

Svarsfrekvens 100 % (99/99).

Svaren på fråga 3 visar sammanfattningsvis att:

- fler än hälften (53,5 %) av pedagogerna anger att gensvaret är *litet*
- endast 2 % anger *stort* gensvar och 10,1% *inget* gensvar. 34,3 % anger *ganska stort* gensvar.

Det gensvar som ges är enligt frisvaren:

- muntligt (t.ex. hur det gått hemma), digitalt (t.ex. på PingPong) och/eller skriftligt (t.ex. kommentarer om läsläxan). Kommentarer om barnets språkutveckling
- några föräldrar är positiva, tacksamma för tips och ställer frågor
- lån av böcker och högläsning hemma – vilket visar ett ökat intresse för läsning (förskolan), både hos barn och föräldrar
- mest kontakt kring borttappade böcker

Tabell 4. Vilka effekter av stödet framkommer och hur visar de sig?

Svarsalternativ	Antal	%
Inga	6	6,1
Små	49	49,5
Ganska stora	41	41,4
Stora	3	3
Total	99	100

Svarsfrekvens 100 % (99/99).

De respondenter som ser små eller inga effekter överväger i undersökningen (56 %).

Enligt frisvaren framkommer effekterna genom att *barnen visar*:

- ökat intresse för bilder, skriven text och språkljud
- större intresse för böcker, nyfikenhet, läser mer hemma
- ökad motivation och lust att lära
- vilja att berätta om, återberätta och dramatisera det lästa
- förbättring i att hålla en röd tråd vid berättande
- ökat ordförråd, mer avancerat språk
- ökat tal och språkförståelse, pratar och frågar mer
- framsteg i att använda sitt/sina språk
- högre läshastighet, läsflyt och läsförståelse
- högre måluppfyllelse
- inga synliga effekter, svårt att veta, enstaka barn besöker stadsbiblioteket.

Effekterna framkommer enligt respondenterna genom att *föräldrarna*:

- visar intresse och uppmuntrar barnen
- ställer frågor och vill veta mer
- visar större medvetenhet om språkets betydelse
- gör återkommande besök (troligen åsyftas på bibliotek)
- visar ökad förståelse för verksamheten
- visar större delaktighet och engagemang
- lånar böcker

Det framkommer också att det är svårt att nå och engagera alla föräldrar.

Merparten av pedagogerna beskriver hur de ser effekterna av de insatser som genomförs. Svaren riktas ibland mot hur effekterna syns hos barnen, ibland hos föräldrarna, men också hur pedagogerna själva får syn på effekterna.

Några exempel på *hur* effekterna kan ses i verksamheten. De svarar exempelvis:

- Barnen påvisar vad de lärt sig.
- De visar tydligt förbättringar av undervisningen.
- I barnets språkutveckling samt vid analys/utvärdering av dokumentation.
- Utnyttjar de tips och råd vi gett, ställer följdfrågor, deltar i aktiviteter där språkutveckling finns med och är tillgänglig för barn och vuxen.
- I de muntliga samtalen med föräldrar men även i samtal med barn om vad de har varit med om på förskolan.
- Kommunikation med föräldrarna. Föräldrar berättar.
- Genom att vara närvarande med barnen, lyssna o ställa öppna frågor.
- Genom att vara närvarande med barnen samt att dokumentera med både bilder och texter.
- Närvarande, lyssnande och delaktiga pedagoger.
- Kollar av innan och efter, t.ex. med hjälp av blixtd.
- Läsning, samtal

En liten del av pedagogerna har dock svårt att kunna se om stödet ger några effekter och hur de i så fall visar sig. Exempel på citat från frisvaren från de pedagoger som inte ser effekter eller ser få effekter är:

- Vet ej
- Svårt att besvara
- Inga effekter
- Oklart
- Eleverna gör inte alltid sina läxor

6. Resultatanalys och diskussion

I detta kapitel presenteras och diskuteras den fördjupade analysen av fritextsvaren från pedagoger i Katrineholms kommun utifrån den *meningskoncentrering* som beskrevs i kapitel 4. De resultat som presenterats i kapitel 5 vävs också samman i nedanstående diskussion.

Hur stöttas föräldrarna att förbättra sina barns språkliga miljö?

De teman som framträder vid analysen är följande:

- *Läsprojekt*
- *Boklån*
- *Utvecklingssamtal*
- *Inspiration* genom föräldrakvällar, bilder från vardagen, inspirerande miljöer, Lärknuten...

Detta visar att det finns många goda exempel i kommunen och ett flertal olika sätt att inspirera och stödja föräldrarna. Dels sker det in direktkontakt med föräldrarna, muntligen eller skriftligen, till exempel vid utvecklingssamtal och genom olika former av inspiration. Föräldrar får också möjlighet att låna hem böcker, antingen genom böcker på förskolor eller genom att barnen i förskoleklass – årskurs 3 själva lånar hem böcker. Det väcker frågan om det finns böcker på de modersmål som talas i barngruppen och hur personalen stöttar föräldrar som inte behärskar svenska eller som är analfabeter. Bygger pedagogerna de viktiga broar mellan barnens världar som Fast (2017) lyfter fram? Får barnen möjligheter att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, vilket Lpfö 18 (Skolverket, 2018) påtalar? Utgår pedagogerna från barnens olika förutsättningar och behov (Skolverket, 2019)? De frågorna är värda att undersöka vidare.

De läsprojekt som genomförts på några av kommunens förskolor har syftat till att föräldrarna ska läsa så många böcker som möjligt med (för?) sina barn under en viss period. Pedagoger vittnar om att det med stor entusiasm hos föräldrar och barn har lästs många böcker i hemmen, och föräldraengagemang kan påverka barnens skolprestationer i positiv riktning enligt Svensson (2009). Projektet har också utformats som en tävling mellan förskolor. Här inställer sig frågan om det finns en risk att föräldrar och barn fokuserar kvantitet istället för kvalitet. Kan det bli så att barnen inte utmanas vad gäller innehållet i böckerna och att det språkutvecklande samtalet kortas ner till förmån för att läsa ytterligare en bok, kanske en kort bok med lite text? Flertalet forskare poängterar vikten av samtal och interaktion mellan barn och vuxen (t.ex. Hagtvet, 2004; Sundqvist, Sveriges television AB, 2002; Svensson, 2009). Även denna fråga är intressant att fördjupa sig inom framöver. Det vore också av intresse att undersöka om föräldrarna får stöd i att använda *utvecklad språklig kod* (Svensson, 2009) och vilken typ av frågor som gynnar språkutvecklingen (Hagtvet, 2004).

Inom vilka områden får föräldrarna stöd?

Frisvaren gällde vilka digitala resurser som eventuellt används och de teman som framträder vid analysen är följande (med klickbara länkar för den som vill veta mer):

- [Polyglutt](#) (6)
- [Legimus](#) (6)
- [Bibblix](#) (4)
- [Bornholmsmodellen](#) (3)
- [Babblarna](#) (2)
- [Biblio](#) (2)
- [Lärknuten/PingPong](#) (2)

Detta visar att pedagogerna inspireras till användning av flera olika digitala resurser. Flera av länkarna har böcker inlästa på olika språk, vilket kan vara en fördel för barn med annat modersmål. Det kan också vara en fördel för de föräldrar som inte behärskar svenska, och/eller inte kan läsa på svenska. Det kan gynna den viktiga interaktion flera forskare lyfter fram (t.ex. Hagtvét, 2004; Sundqvist, Sveriges television AB, 200219; Svensson, 2009) och även bygga broar mellan förskola/skola och hemmen. Flera av resurserna kräver dock att det finns en lärplatta eller dator i hemmet, och några appar kostar också pengar (exempelvis Polyglutt och Bornholmsmodellen). Barnen i årskurs 1-3 har egna iPads och har möjlighet att ta hem dem vilket förstärker användningen, men det framgår inte av enkätsvaren om förskolorna/skolorna lånar ut lärplattor till förskolbarnen.

Att föräldrar i Katrineholm förskolor och skolor får en hel del stöd framgår enligt ovan, men hur ser det ut med gensvaret från föräldrarna? Detta leder över till nästa fråga.

Vilket gensvar ges från föräldrarna?

Enligt tabell 3 anger 34 % att gensvaret är *ganska stort*, endast 2 % anger *stort* gensvar, medan fler än hälften (närmare 64 %) av pedagogerna att gensvaret är *litet* eller *inget*.

Fritextsvaren om vilket gensvar som getts har tematiserats genom *meningskoncentrering* och sedan kvantifierats. Den analysen visar följande:

- 25 % anger *inget gensvar*
- 12 % anger *positiv återkoppling*
- 50 % anger *visat intresse* genom att delta på möten och aktiviteter, ställa frågor, kommentera skriftligt (läxor, pingpong), muntligt vid utvecklingssamtal och vid lämning och hämtning.

Tabellen visar alltså att gensvaret från hemmet är övervägande svalt, medan de pedagoger som utvecklat med fritextsvar visar på en mer positiv återkoppling från föräldrarna. Det kan tolkas som att de som angett stort eller ganska stort gensvar är de som utvecklat genom ett frisvar. För att närmare förstå vad som ligger bakom svaren skulle uppföljande intervjuer vara nödvändiga. Viktigt att betänka är också att svaren bygger på respondenternas skattningar och uppfattningar. Ovanstående kan tolkas som att kommunikationen mellan förskola/skola och hem kan förbättras, kanske genom att hitta kanaler för kontinuerlig återkoppling i båda riktningar. Även detta kan vara ett område att studera närmare framöver.

Vilka effekter framkommer och hur visar de sig?

Enligt tabell 4 överväger de svar som indikerar *små* eller *inga* effekter (56 %), 41 % av pedagogerna ser *ganska stora* effekter medan endast 3 % ser *stora* effekter av det stöd som ges till föräldrarna. Vid alla typer av insatser är det förstärkt svårt att avgöra vad som leder till vad, och av den anledningen är det svårt, för att inte säga omöjligt, för pedagogerna att säga att det är just exempelvis hemlån av böcker som ger effekt på en enskild elevs läsförmåga. Det pågår också undervisning i skolan och andra aktiviteter som

kan gynna den förmågan. Pedagogerna identifierar dock i fritextsvaren några områden där de ser att barnen visar tecken på att ha utvecklats. Dessa områden har tematiserats och visar att:

- 23 % anger *ökad språklig förmåga*, till exempel ökat ordförråd, språkförståelse och berättarförmåga (se punkterna under tabell 4)
- 14 % anger *ökad läsförmåga*, till exempel ökat läsintresse, läsflyt och bättre läsförståelse (se punkterna under tabell 4)
- 13 % anger *ökad intresse hos barnen*
- 7 % anger *ökade kunskaper*
- 6 % anger *ökad självförtroende*
- 7 % anger *ökad intresse hos föräldrarna*
- 17 % ser *inga tecken på effekter*

De teman som anges är positiva (förutom den sista punkten) och kan tyda på att några föräldrar stöttas i att använda en *utvecklad språklig kod*, med mer fullständiga meningar och korrekta grammatiska uttryck, vilket enligt Svensson (2009) är en fördel för att lyckas i skolan. Att 23 % ser en ökad språklig förmåga ligger också i linje med de studier som visar att när föräldrar fick stöd att språkstimulera sina barn gynnade det barnens ordförråd, meningsbyggnad och språkliga medvetenhet och i förlängningen en förbättrad läs- och skrivförmåga (Svensson, 2009). Ökad språklig förmåga, läsförmåga samt kunskaper kan också leda till ökat intresse och självförtroende – och/eller vice versa. I bästa fall bidrar ökade förmågor till en positiv spiral där förskola/skola samverkar, i enlighet med läroplanens riktlinjer, och bygger broar mellan barnens olika världar.

Slutsatser

Som angavs i teorikapitlet råder det stor enighet om att barns uppväxtvillkor och den språkliga miljön barnen vistas i är avgörande för språkutvecklingen. Föräldrarnas språkstimulering och engagemang spelar en stor roll och påverkar hur det går för barnen i förskola och skola. Alla pedagoger måste ta sitt ansvar för att tillhandahålla en god undervisning och se till att barnen når de nationella målen. Detta ingår i pedagogernas uppdrag, under rektors övergripande ansvar, men ett ömsesidigt stöd förskola/skola-hemmen är förstås att eftersträva. I det fallet talar forskning och läroplaner sitt tydliga språk. Utredningen visar att mycket gott redan görs inom kommunen, men vi kan bli ännu bättre på flera punkter.

Sammanfattningen av enkätsvaren visar att:

- pedagoger i Katrineholms kommun ger stöd till föräldrar på olika sätt
- det vanligaste stödet gäller hemlån av böcker och information om högläsning
- gensvaret från föräldrarna är till övervägande del litet eller inget
- ett flertal positiva effekter framkommer, men det är till övervägande del små eller inga effekter

Det leder till slutsatsen att en *språksatsning* skulle kunna förbättra barnens språkliga miljö i både förskola/skola och i hemmen. För att pedagoger ska kunna utföra sitt uppdrag behöver rektor skapa rätt förutsättningar. Relevant stöd från centralt håll behöver därför tillhandahållas rektorerna och i förlängningen även pedagogerna på ett systematiskt sätt. Hänsyn bör tas till det rådande ekonomiska läget, varpå förslag på insatser så långt som möjligt bör ges inom befintlig ram.

Innan förslag på vad som kan ingå i en språksatsning ska resultatet av omvärldsbevakningen presenteras. Det kan ge ett underlag till de avslutande förslagen.

7. Resultat

omvärldsbevakning

I enlighet med uppdraget har utredaren genomfört omvärldsbevakning på två olika sätt – dels genom att samla in svar på ovan nämnda frågor från andra kommuner, dels genom aktiv omvärldsbevakning samt digital sökning efter goda exempel runt om i landet.

Enkätsvaren från andra kommuner

Nedan presenteras en komprimerad sammanfattning av de svar som lämnades från andra kommuner i samband med undersökningen. Eftersom det inte är så många svar sammanställs de utan tabeller. De innefattar sammantaget 27 enkätvar: Eskilstuna (7), Flen (7), Karlshamn (1), Linköping (1), Norrköping (2), Nyköping (7), Trosa (1), Vingåker (1).

Den stöttning som ges av pedagoger är bland annat enligt kommentarerna:

- samarbete med förskolor där föräldrar kan låna hem böcker, evenemang på biblioteket, information om högläsningens betydelse för språkutvecklingen (Eskilstuna)
- alla pedagoger gör en kartläggning och en språkplan när barnen börjar i förskolan (Norrköping)
- babystunder, sångstunder, BVC-grupper, minibibliotek till förskolor samt boktips/stöd till förskolepedagoger (Nyköping)
- föräldrarna får information om Inläsningstjänst (Flen och Nyköping), Legimus (Nyköping) och bok som app (Vingåker)

Det gensvar som ges från föräldrar visas, enligt kommentarerna, bland annat genom:

- besök på biblioteket och boklån, kommentarer muntligt eller via mejl, t.ex. berättar föräldrar hur barnets läsning utvecklats (Eskilstuna)
- samtal, Unikum, boklån, att de följer råden, kramar från elever, men ibland visas inget gensvar (Flen)
- intresse, nyfikenhet, tacksamhet (Linköping)
- i samtal under hämtning – lämning, några kommentarer om man ber om det (Norrköping)
- många besökare på våra program, boklån, tacksamhet för hjälp och inspiration, inget om jag inte frågar, positiv feedback, det varierar då några är engagerade och andra inte, tacksamhet för att eleverna får hem bra och relevanta böcker, via resultat (Nyköping)
- att berätta att de haft användning av informationen, läsläxan där föräldrar tagit till sig information om t.ex. hur de kan samtala om texten (Trosa)
- positivt gensvar (Vingåker)

De effekter som framkommer är bland annat enligt kommentarerna:

- fler boklån, biblioteksbesök, läsglädje, barnen övar bokstäver/bokstavsljud hemma, språkbruk, större medvetenhet kring högläsningens effekter (Eskilstuna)
- barnen berättar om boklån, fler boklån, ökat ordförråd, snabbare språkutveckling hos flerspråkiga barn, större fokus på läsläxan, svårt att bedöma anser någon och utan framsteg blir språket torftigt (Flen)
- stort intresse hos föräldrar för hemlån av böcker (Karlshamn)
- större delaktighet (Linköping)
- barnen blir duktiga på att läsa, svårt att veta (Norrköping)
- föräldrar lånar böcker, umgås och deltar i aktiviteter på biblioteket, engagerade föräldrar och läsande barn och föräldrar, bättre läsflyt, läsförmåga, läslust och ordförråd, något bättre skrivförmåga, barnen ställer frågor och vill lära sig mer, ökat läsintresse, större arbetsminne (Nyköping)
- eleverna har tränat hemma (Trosa)
- fler boklån (Vingåker)

Exempel från riket

Flera satsningar görs nationellt och regionalt för att stötta barns språkutveckling genom stöd till både pedagoger och föräldrar. Här följer några exempel med tillhörande länkar:

[Bokstart](#) är en nationell satsning genom Kulturrådet, som vänder sig till föräldrar och vuxna i små barns (0-3 år) närhet, med syfte att tidigt stimulera språkutveckling. I Östersunds kommun har bibliotekarierna, inom Bokstartsprojektet, gjort hembesök för att uppmuntra föräldrarna att prata, läsa, sjunga, rimma och ramsa med barnet.

[Språkstegen Blekinge Kronoberg](#) är ett utvecklingsarbete för små barns språkutveckling i Blekinge och Kronobergs län, och innehåller språkutvecklande och läsfrämjande program som arrangeras av folkbiblioteket för 0-3-åringar. Det är också ett unikt samarbete mellan olika professioner, organisationer och politikområden på både lokal och regional nivå.

[Språkstart Halland](#) är en satsning som riktar sig till små barn från 6 månader upp till 3 år samt till föräldrar och andra vuxna i barnets närhet. Syftet med satsningen är att inspirera och uppmuntra till att hjälpa barnet att utveckla sitt språk.

[På förskolan Rosen i Malmö](#) har samverkan med föräldrarna fått fart på barnens språkliga utveckling. Gemensamma språkvällar och samtal om läsning och litteratur har gett såväl föräldrar som personal mer kunskap.

[Folkbiblioteken i Göteborg](#) tillhandahåller bokpåsar med utvalda böcker som föräldrar kan låna hem. Föräldrarna inspireras att läsa hög tillsammans med sina barn för att det ökar ordförrådet och främjar framtida läsförståelse, samtidigt som det blir en mysig stund som ger möjlighet att prata om tankar kring boken och livet.

I Lunds kommun samarbetar förskolorna med folkbiblioteken och för att skapa [förskolebibliotek](#) och erbjuda språkutvecklande miljöer på förskolan samt stöd till föräldrarna, t.ex. genom [bokpåsar](#) de kan låna hem.

Vad har vi att lära av andra kommuner? Flertalet av exemplen känner vi igen från Katrineholms kommun, men kanske kan vi titta närmare på de *kartläggningar och språkplaner* som görs på förskolorna i Norrköping och satsningen *Språkstart* som görs i Halland? Skulle våra bibliotekarierna kunna göra *hembesök* som i Östersund och skulle våra specialpedagoger, i både förskola och skola, kunna bjuda in till *språkvällar* med samtal om läsning och litteratur? Det är frågor att ta med till den språksatsningsutredning föreslår.

8. Förslag på insatser

Resultatet indikerar att Katrineholms kommun bör satsa på att systematiskt utbilda och stödja rektorer och pedagoger inom förskola och skola så att de i sin tur kan ge ännu mer strukturerat stöd till föräldrar gällande den språkliga miljön i hemmen. *Språksatsningen* bör utformas och genomföras i samverkan mellan olika professioner (till exempel språkutvecklare, central förstelärare, skolledare, bibliotekarier, barnhälsovård, speciallärare/specialpedagoger och logopedier). Satsningen bör också tydligt kopplas till det systematiska kvalitetsarbetet (ViSKA) som genomförs i bildningsförvaltningen i Katrineholms kommun.

För att pedagogerna ska kunna stötta föräldrarna, så att de kan skapa en språkstimulerande miljö i hemmen, krävs att pedagogerna har både teoretisk kunskap och praktiska redskap att veta *vad* de kan göra samt *hur*. Det stöd som ges behöver också vara förankrat i forskning och beprövad erfarenhet för att ha potential att verkligen ge effekt, vilket är kopplat till frågan *varför*. Pedagogerna kan då på ett professionellt, riktat och medvetet sätt stötta föräldrarna, som komplement till det språkutvecklande arbete som dagligen sker inom verksamheten.

En översyn av befintliga resurser visar att bildningsförvaltningen, i samverkan med Kulturförvaltningen, redan besitter lämplig tvärprofessionell kompetens. Dessa kompetenser är möjliga att använda inom Språksatsningen och föreslås av utredaren att användas i följande steg för bästa effekt:

- 1) Kommunens språkutvecklare Annika Mindedal leder en grupp, med deltagare från olika yrkeskategorier, i syfte att skapa en *idébank* där rektorer och pedagoger kan hämta inspiration och konkret material. Lämpliga deltagare är central förstelärare i svenska som andraspråk, bibliotekarie med inriktning mot förskola och skola, specialpedagog med placering på Barn- och elevhälsan, förskoleklassutvecklare och fritidshemsutvecklare (klart i april 2021).
- 2) Idébanken kopplas till ViSKA som ett stödverktyg i samverkan med kvalitetsstrategen.
- 3) Idébanken presenteras muntligen och skriftligen för rektorer och språkombud av språkutvecklaren (maj 2021).
- 4) Språkutvecklaren erbjuder kontinuerlig kompetensutveckling på individ- och gruppnivå inom det aktuella området med start i maj 2021.
- 5) Språkutvecklaren fungerar som resurs inom ett antal områden så som exempelvis:
  - Fortbildning om språkutvecklande arbetssätt för pedagoger
  - Föräldramöten om högläsning, interaktion, förstahandserfarenheter
  - Föreläsningar för föräldrar och/eller pedagoger
  - Besök i verksamheten med efterföljande handledning
- 6) Rektorerna analyserar förskolans/skolans resultat i ViSKA och använder vid behov relevanta delar från idébanken, inklusive språkutvecklarens kompetens, för insatser i syfte att höja måluppfyllelsen (augusti 2021).
- 7) Rektorerna gör utvärdering och uppföljning av insatsernas effekter (augusti 2022).
- 8) Språkutvecklaren gör utvärdering och uppföljning av insatsernas effekter på aggregerad nivå (september 2022).

Referenslista

- Axelsson, M. (2010). Flerspråkighetsutveckling – ett samspel mellan barn och vuxna. I K. Rydsjö, F. Hultgren & L. Limberg (red.) *Barnen platsen tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm, s. 75-102.
- Bjar, L. & Liberg, C. (2010). Språk i sammanhang. I L. Bjar & C. Liberg (red.) *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2015). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Fast, C. (2017). *Börja i barnens erfarenheter*. Hämtad från Skolverkets Lärportal <https://larportalen.skolverket.se>
- Hagtvet, B.E. (2004). *Språkstimulering D. 1 Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och kultur.
- Hultgren, F. och Johansson, M. (2017). *Läsmiljö och läsande förebilder i förskolan*. Hämtad från Skolverkets Lärportal <https://larportalen.skolverket.se>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2019*. Stockholm: Skolverket.
- Svensson, A. (2009). *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. Lund: Studentlitteratur.
- Sveriges television AB (20219). *Forskaren om skärmtid: Svårt för barn att lära sig från en läsplatta*. SVT Nyheter Sörmland. Ansvarig utgivare Lena Michanek <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/sormland/forskaren-om-skarmtid-barnen-gor-som-foraldrarna-gor>

Bilaga Enkätfrågor utredningsuppdraget våren 2020

Enkäten, för att besvara och vidarebefordra, har skickats till:

- Rektorer och språkkombud förskola/F-3, Katrineholm
- Familjecentralen och Centrala elevhälsan, Katrineholm
- Bibliotekarier i Katrineholm och Eskilstuna
- NCS nätverk, språkutvecklare i Sörmland
- Kursmentorer förskola/F-3 vid Linköpings universitet (Norrköping och Linköping)

Frågor (hur, vad och varför):

- **Kommun**
- **Inriktning åldrar** 1-3, 4-6, 7-9
- **Titel/roll**
- **Hur stöttar/uppmuntrar du föräldrar för att förbättra barns språkliga miljö?**
  - Föräldramöten
  - Workshops
  - Filmer
  - Muntlig information till enskilda föräldrar
  - Muntlig information till samtliga föräldrar
  - Skriftlig information till enskilda föräldrar
  - Skriftlig information till samtliga föräldrar
  - Annat (frisvar)
- **Inom vilka områden får föräldrarna stöd?**
  - Hemlån av böcker
  - Barnen får visa/berätta hemma om något i förskola/skola
  - Barnen får förbereda läsning eller berättande hemma
  - Information om/exempel på *högläsning*
  - Information om/exempel på *muntligt berättande*
  - Information om/exempel på *samtal* med barnen
  - Information om/exempel på *förstahandserfarenheter och aktiviteter*, t.ex. fysiska aktiviteter ute och inne, biblioteksbesök, hushållsarbete ...
  - Information om/exempel på *skapande* som att rita/måla, filma/fotografera, konstruera, sjunga, dansa, rimma och ramsa...
  - Information om/exempel på *öppna frågor*
  - Information om/exempel på *gemensamma måltider*
  - Information om/exempel på *att använda flera olika språk* (däribland modersmålet)
  - Information om/exempel på *digitala resurser*, t.ex. program, appar...
  - Vilka digitala resurser om de används? (frisvar)
  - Annat (frisvar)
- **Vilket gensvar får du/ni från hemmen?**
  - Stort – ganska stort – litet – inget (fyra alternativ)
  - Vilken typ av gensvar? (frisvar)
- **Ser du/ni effekter i verksamheten?**
  - Stora – ganska stora – små – inga (fyra alternativ)
  - Vilka effekter framkommer? (frisvar)
  - Hur ser ni effekterna? (frisvar)

Delegationsbeslut

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden godkänner redovisningen av delegationsbeslut.

Sammanfattning av ärendet

Redovisning av delegationsbesluten enskilda utskottet 2021 § 1-2, ordförande delegationsprotokoll § 2 och 8 och 2021:4-5, som fattats på bildningsnämndens vägnar med stöd av gällande delegationsordning.

Ärendets handlingar

- Redovisade delegationsbeslut 2021-03-09.

Carina Andersson
Nämndsekreterare

Redovisade delegationsbeslut bildningsnämndens sammanträde

2021-03-09

Bildningsnämndens enskilda utskott

§	Beslut	Beslutande
2021 §1	Avstängning enligt skollagen 5 kap. 17§	Johan Söderberg ordf. Fredrik Ahlman 1:e vice ordf. Inger Hult 2:e vice ordf.
2021 §2	Avstängning enligt skollagen 5 kap. 17§	Johan Söderberg ordf. Fredrik Ahlman 1:e vice ordf. Inger Hult 2:e vice ordf.

Ordförande

§	Beslut	Beslutande
BIN Del/ 2021 §2	<ul style="list-style-type: none"> Beslut om stängt sammanträde 2021-01-26	Johan Söderberg
BIN Del/ 2021 §8	<ul style="list-style-type: none"> Beslut om stängt sammanträde 2021-03-09	

Förvaltningschef

§	Beslut	Beslutande
2021:4	<ul style="list-style-type: none"> Personuppgiftsbiträdesavtal Attesträtt bildningsförvaltningen	Helene Björkqvist

Biträdande förvaltningschef

§	Beslut	Beslutande
2021:5	<ul style="list-style-type: none"> Avtal förskole-fritidshemsplaceringar barn från annan kommun Avtal skolplacering i annan kommun Omsorg på obekvämtid Beslut skolskjuts	Jörgen Rådeberg

Meddelanden

Förvaltningens förslag till beslut

Bildningsnämnden godkänner redovisningen av meddelanden.

Sammanfattning av ärendet

Redovisning av inkomna skrivelser och protokoll, protokoll/mötesanteckningar från områdesråd och programråd samt anslagna delegationsprotokoll under perioden 2021-01-15 till 2021-02-25.

Ärendets handlingar

- Redovisade inkomna skrivelser och protokoll
- Redovisade inkomna protokoll/mötesanteckningar från områdesråd och programråd
- Anslagna delegationsprotokoll.

Carina Andersson
Nämndsekreterare

Vår handläggare

Agneta Svallin, nämndsekreterare

Redovisade inkomna skrivelser och protokoll bildningsnämndens sammanträde 2021-03-09

- 1 Kommunfullmäktige
  - §14 Förändring av allmänt nämndreglemente
  - §17 Riktlinjer för Katrineholms kommuns minoritetspolitiska arbete 2021-2023
  - §24 Entledigande och val av ersättare i bildningsnämnden
- 2 Kommunstyrelsen
  - §5 Extra sammanträdesdag och ändrad sammanträdesdag för planeringsdirektivet
- 3 Kommunledningsförvaltningen
  - Uppdaterad överenskommelse mellan partierna om begränsningar av fullmäktige, styrelse, och nämnder med anledning av coronapandemin (2021-01-27)
  - Remissanvisning – Revidering av Program för privata utförare

Vår handläggare

Agneta Svallin, nämndsekreterare

Redovisade protokoll från områdesråd och programråd bildningsnämndens sammanträde 2021-03-09

Sammanställning över protokoll/mötesanteckningar från områdesråd och programråd inkomna till förvaltningen under perioden 14 januari till 25 februari 2021.

<i>Samordningsområde Nord</i>	<i>Datum</i>

<i>Samordningsområde Öst</i>	<i>Datum</i>

<i>Samordningsområde Syd</i>	<i>Datum</i>
Valla skola	2021-02-10

<i>Samordningsområde Väst</i>	<i>Datum</i>

<i>Samordningsområde år 7-9</i>	<i>Datum</i>

<i>Samordningsområde gymnasieskolan</i>	<i>Datum</i>

<i>Övriga</i>	<i>Datum</i>

Vår handläggare

Agneta Svallin, nämndsekreterare

Anslagna delegationsprotokoll

BIN Del/2021 §3	Beslut om att bedriva undervisning på distans
BIN Del/2021 §4	Beslut om att bedriva undervisning på distans för kommunens högstadieskolor
BIN Del/2021 §5	Delar av gymnasiesärskolan stängs på grund av Covid-19 smitta
BIN Del/2021 §6	Förlängning av beslut om att bedriva undervisning på distans för kommunens högstadieskolor
BIN Del/2021 §7	Förlängning av beslut om att bedriva undervisning på distans för kommunens högstadieskolor
BIN Del/2021 §9	Förlängning av beslut om att bedriva undervisning på distans för kommunens högstadieskolor